

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRĂȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și strălucitate:

Pe an 36 fr., pe șese luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULŪ XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oseriă garmond 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sortorii nefrancați nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămită.

N° 105.

Sâmbătă 11 (23) Maiu

1885.

BrășovŪ, 10 (22) Maiu 1885.

Ar fi timpul ca bărbații noștri, cari au învătățu carte, să-și dea samă cu deplină serioșitate despre situațiunea politică, economică și culturală a poporului român și să se desbrace odată de acel diletantism naiv și superficial, pe care îl sbiciuia mai deunăzi atât de bine un corespondent al nostru din comitatul SolnocŪ-Dobêca.

Noi din parte-ne ne-am dat destulă silință de a convinge pe toți bărbații, cari luptă pentru drepturile și libertatea nămului românesc, că nise împrejurări extraordinare, ca cele în cari trăim, pretind o încordare și o muncă *extraordinară*, dacă este ca și Românii să valoreze ceva ca element distinct național în acest stat.

N'am cerut și nu cerem delă nimenea ca să facă mai mult decât datoria sa să jertfescă pentru binele său și al poporului român mai mult decât pôte. Dér ceea ce este nu numai cu puțină ci chiar absolut de lipsă pentru a corêspunde timpului și grelelor împrejurări de aji, suntem în drept de a pretinde delă fiecare membru al națiunii noastre și cu atât mai vêtos delă membrii ei luminați, cari ca conducători naturali ai poporului sunt responsabili pentru tôte relele câte trebuie să le pată din cauza neprevederii său a neglijenței lor.

Colonele fôiei noastre sunt pline de plângeră, asupra nelegalităților și abuzurilor de putere, ce se comită zilnic mai ales din partea organelor administrative de prin comitate, dér arareori ni se oferă și nouă bucuria d'a dice privind la marea ceată a luptătorilor noștri: éta o faptă bărbătescă, leală și demnă.

„Contrarii dau mereu cu lancea în drépta și în stânga cu dinții rânjiți și noi ne tragem într'una cu un pas înderépt cãtră unghiu, fără a ne apêră.“ Mărturisirea acêsta ce-o face corespondentul nostru din ținutul Năsêudului în scrisoarea sa, publicată în numărul de alaltăeri a fôiei noastre, caracteriză fôrte bine apatia ce a cuprins în cea mai mare parte pe aceia, cari sunt cbiâmați a luptă neobosit și cu energiă pentru drepturile poporului.

De te vei duce la NăsêudŪ, de aici în comitatul Dobêci și te vei întôrce prin țera Făgărașului: pretutinden vei întêlni aceleași triste simptome de apatia. Colo este în joc câte un interes material local, ici pôte câte unul personal și dincolo mai multe, dér ceace spre mâhnirea noastră cea mai adencă întră fôrte arareori în joc, și și atunci mai mult numai de mărturie, este: interesul general național.

Ceece lipsesce aprôpe totdeuna din combinață, este marele moment tactic și strategic în lupta noastră legală de prin județe. Nu-i vedem, seu arareori vedem pe bărbații noștri grupându-se cu serioșitate în jurul unui principiu, în jurul unui om de încredere, care să țină sus drapelul, pe care să fiă înscrisă programa luptătorilor ce-l încungiură.

De ar fi așa cum nu este și de ar înțelege ômenii noștri de carte, că n'ajunge a susține că ești Român, ci este neapărat de lipsă, ca să și dovedesci acêsta, unindu-te pentru apêrarea intereselor naționale române sub un stég

și apêrându cu energiă poporul în potriua celor ce-l usupresc și a celor ce abuză de lege și de bunătatea lui: atunci alt spirit domn și în Năsêud și în Deșiu și în Făgăraș și pretutinden, ér pașalele de prin comitate a la Banffy nu și-ar pôte câștiga cu atâta ușurință delă șoviniști renumele de „patrioți fără de sémênŪ.“

De ar fi așa cum nu este și de ar înțelege cãrturarii noștri de prin județe cât de mult se încuragă contrarii noștri în opera lor de distrucțiune și cât de mult se descuragă poporul român prin neactivitatea și apatia lor: atunci suntem siguri că „pușinii independenți“, de cari ne vorbește amicul NăsêudenŪ, ar găsi destui sprijinitori spre a începe o luptă energică în potriua ilegalităților védite ale fișpanului Banffy, puind odată capêtu prigonierei limbei române în acest comitat.

De ar fi așa cum nu este și de s'ar pêtunde odată bărbații noștri luminați de necesitățile reale ale momentului în lupta noastră națională, de ar fi mai cu prevedere și de ar cunôsce mijlocul înțelept ca să pregătescă de cu vreme têremul pentru a isbuti cu dreptele cereri ale poporului: atunci de sigur, că nu s'ar pôte întempla, ca într'un comitat, ca al Făgărașului, unde Românii formăză maiortatea chiar și în reprezentanța județenă, să fie luat spre sciință apelul reuniunii de maghiarisare din Clușiu, din simpla causă, că conducătorii români nu s'au îngrijit ca să adune pe toți membrii români și să și asigure maiortatea.

Lipsă de prevedere! lipsă de pregătire! — Până când totu astfel?

Este timpul suprem, ca să ne reculegem odată și să ne pêtundem pe deplin de serioșitatea și greutatea situațiunii noastre. Numai cu visuri din trecut și cu speranțe și iluzii în viitor nu se pôte cimentă legătura tare și nedisolubilă, care trebuie să lege într'un mănunchiu tôte membrele unei națiuni, reprezentându astfel în întru și în afară un întreg complex și tare, un factor de respectat în viața publică.

Ceea ce dorim din suflet în ajunul sêrbătorei spiritului sfânt este, ca să se pogore peste bărbații noștri spiritul înțeregerei și unirei, să le însufle curagiu și energiă și să-i lumineze, ca să védă pericolul ce amenință limba și naționalitatea română și să se scie apêră contra lui, folosind la timp tôte mijlocele legale ce le stau la dispoziția!

Pregătiri pentru reînnoirea convențiunii comerciale cu România.

II. Afară de măsurile luate de ministrul de comerț pentru a pregăti reînnoirea convențiunii comerciale cu România și pe care le-am arătat în numărul de eri, cu privire la industriă și comerț ministrul s'a adresat și la camerele de comerț și industriă. După cum scrie Sieb. d. Tgblt., ministrul cere ca, deôrece cu privire la eventuala reînnoire a tractatului de comerț cu România are trebuință de material, de aceea dorește înainte de tôte să audă acele întreprinderi — comercianți și industriași — cari au afaceri cu România și cari în cursul existenței de 9 ani a convențiunii cu România și-au putut aduna esperiințe, spre a arăta mancitașile convențiunii cu privire la vămuire, la procedura vamală și la celelalte dispozițiuni ale comunicațiunii și têrgurilor, intrucât sunt bune seu desavantajoșe seu vătămătore

numai prin aplicare necorectă, și spre a pôte da povețe practice pentru reînnoirea tractatului de comerț român.

De aceea ministrul a trimis camerelor un formular rubricat, pentru rêsponsurile ce au să se dea, în mai multe sute de esemplare spre a se împarti tuturor comercianților și industriașilor mai însemnați. În aceste formulare, care se vor trimite ministrului până la finele lui Iunie c., este arătat ce lămurire așteptă ministrul și cum să se noteze acurat și corect numirea și prețul mărfii, precum și daraua.

Camera de comerț și industriă din Brășov a și trimis astfel de formulare la comercianți și industriași, precum și la reuniunile industriale și comerciale, ca să dea lămuririle cerute. După Sieb. d. Tgblt., la următoarele întrebări ar să se rêspondă:

1. Ce articole produceți, după numirile obișnuite în comerț pentru export în România seu esportat în România? Au aceste articole în România alte numiri comerciale locale seu străine, și ce numiri? 2. Ce articole din ramura afacerii d-vostre se mai produc și esportă în România de alți industriași? Și de cãtră cari întreprindători în cuprinsul cercului camerei? 3. Cum e acum prețul vândării articolelor d-vostre en gros loco în locul producerii și vândării în florini austriaci după bucată, metru, duzină, mărime ș. a. și după calităș? 4. Cum e prețul articolelor d-vostre pentru export în România împreună cu încercătura, cu cheltuelile de asigurare, de comision și alte cheltueli delă granița ungaro-română? 5. Ce greutate are unitatea de comunicațiune obișnuită în comerț a mărfurilor d-vostre destinate pentru esport în România și cum se calculează valoarea vândării de 1 seu 100 chilg. netto — subtragându-se scădemintele putincoșe — loco în locul producerii seu vândării în florini austriaci? 6. Ce procente represintă daraua la articolele d-vostre? Dacă e în usă o învêltore duplă, cât se socotesce daraua dinăuntru și cât cea din afară? 7. Care din articolele d-vostre se esportă mai multe în România și cum se împart procente esportului d-vostre asupra singuraticelor calităș? 8. După care număr al tarifului convențiunii actuale române se vămuesc articolele d-vostre la importare în România? 9. Socotiți, că acêsta clasificare pentru articolele d-vostre e corespunștore și dacă nu, doriți o clasificare specială seu deosebită și modificată, și care? 10. Ce procente din valoarea mărfii articolelor d-vostre, cuprindându-se încercătura, cheltuelile de asigurare, de comision și altele delă granița austro-română, represintă vama tarifului convențiunii române ce se aplică acum pe articolele d-vostre? 11. Daraua stabilită acum în tariful convențiunii române pentru articolele d-vostre este, în mediu luat, corespunștore și se scade la vămuire de cãtră oficiile vamale române? 12. Ce denumire tehnică vamală valorează pentru articolele d-vostre după tariful vamal austro-ungar? 13. Socotiți pentru vămuirea articolelor d-vostre la importare în România sistemul de greutate și de vamă a vâlôrei mai potrivit și din ce motive? 14. S'a măsurat vama vâlôrei în România până acum totdeuna după vâlôrea facturii prezentate seu la declarațiune din partea oficialor vamale române s'au făcut adaus, și cam în ce măsură și cu ce motive? 15. Cu ce curs se socotesce acum la vămuirea valorilor florinului austriac de cãtră oficiile vamale române? 16. Urméză vr'un adaus pentru cheltuelile de transport, de comision și de asigurare, și în ce mărime? 17. Puteți presenta ca doveși despre datele d-vostre la întrebările 15 și 16 bolete vamale? 18. Se tracteză importurile tuturor statelor de o potrivă în România, și dacă v'ar fi canoscut contrarul în desavantagiul importului austriac în România, puteți presenta doveși despre acêsta? 19. Se vătămă importul articolelor d-vostre în România prin dările de stat și comunale (darea de consum ș. a.)? Ce desavantaje ați observat în anii din urmă pentru ramura afacerii d-vostre? 20. Vê este cunoscut, dacă și în ce formă se favorizăză industrii române de ramura d-vostre, fiind crutate de dările orășene seu fiind premiate de stat în contra articolelor importate streine? 21. Vê este cunoscut mai de aprôpe, că pe căile ferate române importurile austro-ungre se tracteză amêsurat tarifului mai favorabil? Ce desavantaje ați observat de aci

în anii din urmă pentru ramura afacerii d-văstră? 22. Aveți se vă plângeți asupra dispozițiilor ordinii vamale române, asupra mănuirii acestora? 23. Aveți dorințe cu privire la transportarea mărfurilor austriace prin România? 24. Vă este ceva cunoscut despre referințele deșerturilor, despre chiria acestora, despre taxele de plumbuire ș. a. la vămile române? 25. Legile aplicate deunăzi în România în contra călătorilor și comerțului ambulant au adus daune vânzării articolelor d-văstră? 26. Cum stă lucrul cu încasarea pretențiilor în România, și anume pe cale procesuală ordinară, în cazul unui concurs (faliment)? 27. Aveți dorințe pentru protejarea marcelor în România? 28. În genere ce aveți de observat asupra esportului mărfurilor statului nostru în România în asemănare cu cele ale statelor concurente?

Ministrul cu deosebire a cerut delă camerele de comerț și industrie: să desbată convențiunea actuală existentă, să arate modificările ce par necesare din punctul lor de vedere și să precumpănesc bine acele posturi ale tarifului vamal român, care sunt importante pentru comerțul nostru.

Iată textul ordinației ministeriale către camere:

„Posturile tarifului importante pentru comerțul nostru au să se examineze atât după mărime, cât și mai ales după text, și întru cât sunt de modificat s'eu relativ la cifrele posturilor (eventual și cu privire la greutatea daralei), s'eu relativ la text să se dea lămuriri întemeiate, așa ca ministrul să p'oa avea materialul destul pentru mijlocirea modificărilor necesare. O deosebită atențiune să dea camerele cu această ocaziune textului pozițiilor vamale, pentru ca la o textare ținută în genere a articolelor noastre să nu se vămuiescă mai sus, căci chiar dacă d. e. și cu dreptul cuvânt marfa de lemnă zugrăvită se numește marfă de lemnă fină, atunci lățile noastre zugrăvite cu flor, fiindcă sunt zugrăvite, să nu se vămuiescă ca mărfurile de lemnă fine. În astfel de cazuri să arate camera lămuriri textarea, ce o ar găsi corespunzătoare pentru un astfel de articol special unguresc.”

Astfel sunt puse în mișcare, în mod corespunzător, toate organele chemate, ca să dea cele mai bune informațiuni.

Egiptul și marile puteri.

Asupra noiei faze, în care a intrat cestiunea egiptenă, scrie „Neue freie Presse“ în numărul său din urmă:

Cestiunea afgană, care era pe aici să aprindă un război în Europa, se pare acuma a lua un capăt pacific. Cel puțin pe un timp nu va mai turbura somnul diplomaților. Pentru aceea era să se scoate la țerg cestiunea egiptenă, care se pare că va da încă de aici încolo mult de lucru Europei. Deocamdată ea se va ocupa numai de finanțele egiptene, dar cestiunea financiară e atât de strins legată cu cea politică, încât una fără de cealaltă nu se poate nici tracta, necum rezolva. Egiptul a devenit un pământ internațional, pe care se ating și se încrucișează interesele diferitelor puteri și oricând încercare a Chedivului, care totdeauna a fost o păpușă în mâna Angliei, de a lucra în contra caracterului european al cestiunii egiptene, întâmpină o contradicțiune energetică din partea puterilor stăine.

Pe baza convențiunii dela Londra, ce au adoptat toate puterile, aveau să se reguleze definitiv finanțele

egiptene. Această convențiune, pentru ca să aibă putere deplină, trebuie însă ratificată de parlamentele diferitelor puteri. Înainte de a se face această, Tevfic-pașa a dat la 12 Aprilie un decret, prin care ordonază, ca să se tragă 5 procente dela cuponul, ce vine acum la plată. Că vice regele a apucat astfel înaintea convențiunii dela Londra, a făcut impresiune amară în Franța. Cercurile politice din Franța sunt tare necăjite asupra Egiptului și „République Française“ provoacă camera, ca să nu aprobeze convențiunea dela Londra, până ce vice regele nu va retrage ordinul dela 12 Aprilie. Guvernul francez prin reprezentantul său din Cairo a protestat în contra ordinului. Nu numai Franța, d'era și celelalte puteri europene au protestat, pentru că ele sunt de părere, că Chedivul nu poate pune nici o dispozițiune a convențiunii în practică mai înainte de a fi ratificată de parlamente.

În Egipt încă înainte de protestul au semțit, că va mai trece mult timp până să se ratifice convențiunea. Chiar în Austria până la toamnă nu se poate ratifica, dar guvernul egipten nu poate aștepta până la toamnă. El are mare lipsă de cele 9 milioane împrumutate, care i-s'au acordat prin convențiunea dela Londra și din care casă s'a adresat către Granville, ca să esopereze pe cale diplomatică ratificarea convențiunii. Ministrul englez lucră în direcțiunea această, ca guvernul egipten să și p'oa emite împrumutul, după ce camera franceză va fi ratificat convențiunea.

Este însă departe încă această ratificare și e temere, că acel parlament, căruia i-se va așterne convențiunea mai înainte la 30 Maiu, o va respinge. Acest parlament este cel italian. Acolo opozițiunea își va pune carul în pietri, ca să răstorne ministerul. Cestiunea financiară egiptenă are atâtea părți rele, încât ușor se poate întâmpla să cadă ministerul. Convențiunea este formulată atât de rău de nu se știe, dacă cele 9 milioane sunt punți englezilor egipteni. Convențiunea mai impune celor șase subsemnatori o garanțiă, care poate avea urmări rele pentru densii. Rusia a declarat, că numai pentru a șesea parte poate lua garanțiă.

Cea mai mare atențiune se da astăzi cestiunii egiptene nu în Italia, ci în Berlin. Pe Germania nu o interesează atât cestiunea în sine, cât politica franceză, că ore Franța se va mai ține de Germania, s'eu se va alătura lângă Anglia adoptând cabinetul Brisson politica lui Gambetta. Bismarck nu se interesează atât de s'orta creditorilor, cât de aceea, că ce atitudine va observa Franța în politica sa față cu Germania. În același mod stau și celelalte puteri față cu cestiunea egiptenă. Nu pentru s'orta Egiptului, nici pentru binele și fericirea poporului egipten se îngrijesc diplomații, chiar și de creditorii numai într'atâta se interesează încât sunt concetățeni de ai lor. Egiptul a devenit un barometru pentru timpul bun sau rău politic. Acesta face Egiptul atât de însemnat. Diplomații au creșut, că prin convențiunea dela Londra s'a regulat cestiunea egiptenă, dar nici cea financiară nu s'a rezolvat, apoi cea politică va mai da încă mult diplomaților de lucru până să se rezolve definitiv în mod mulțamitor.

SCRILE ȚILEI.

Printr'o dispozițiune ministerială se permite importarea porcilor din România pe la Timișul de sus și pe la Orșova, dacă se prezintă certificate că vitele sunt în adevăr sănătoase.

—0—

Societatea tinerilor comențianți români din Brașov invitat pe onor. publicist român din Brașov și jurul la maialul, ce l'au întocmesce în Dumineca Rusaliilor 12 (24) Maiu c. în Stejeriș. Plecarea va fi din strada teatrului la 1 1/2 ore d. a. În casă, când timpul ar fi nefavorabil, maialul se amână pe Dumineca viitoare.

—0—

La piciorul unui deal cu vii lângă Sf. Andrei s'a descoperit — scrie „Eilenzék“ — un mormânt străvechi din timpul păgănesc cu osămintele unei femei. Pe p'etra mormântă era săpată o figură de femeie. Sub mormânt se afla un altar păgănesc. Lucrurile descoperite se vor preda museului național.

—0—

După cum e informat „Kronst. Ztg.“, un căne turbat a mușcat în Rășnov cinci persoane.

—0—

În Odărheul s'ecuesc a fost la 20 Maiu n. un foc mare, ce a izbucnit în fabrica de spirit a lui Valancsik.

—0—

În noptea de 18 Maiu n. doi flăcăi au bătut în Clușiu pe un polițist, care patrula pe stradă. Bătașii au fost arestați.

—0—

Hoțul, care a comis furtul postal de 5484 fl. în Neusatz, s'a descoperit în persoana lui Martiu Slavici, care s'a și predat pe mâna judecării.

—0—

La 18 Maiu s'a deschis stațiunea telegrafică din Borgo-Prund.

—0—

D-nu I. Nacianu, publicist român, în ședința de la 9 Martie 1885, st. n. a fost admis ca membru în Societatea științifică de Economie socială din Paris, spune „Voința Națională“. D-sa a fost prezentat de d-nii Cheysson și Delaire. Felicităm pe d-nul Nacianu pentru această distincțiune.

—0—

Magistrul suprem al poliției din Chievu execută cu toată strictetea ordinul guvernului privitor la isgonirea jidovilor; cei mai mulți isgoniți sunt jidovi austriaci.

—0—

Adunarea comitatensă în Făgăraș.

Făgăraș, 9 (21) Maiu.

Domnule Redactor! — Știți că în 18 și 19 a lunii curente s'a ținut adunarea generală a reprezentanței județului nostru. Nu v'am raportat îndată despre rezultat, fiindcă din nenorocire nu am fost în plăcuta pozițiune de a vă putea raporta ceva îmbucurător.

Naționaliștii noștri nu s'au îngrijit de cu vreme de a aduce pe toți membrii români din toate unghiurile comitatului la această adunare, unde avea a se decide asupra unor cestiuni de mare importanță actuală și principiară, cu toate că șiau că majoritatea noastră este foarte mică, abia dispune de șee voturi mai mult. Urmarea acestei neglijențe regretabile fu, că anul fost majoritați de Unguri și de Jidovi, care n'au fost atâta de nepăsători și au venit cu câțel și cu purcel la adunare.

Nici nu era lucru de glumă, deoarece între obiectele puse la ordinea zilei se afla și cestiunea „ardentă“ a maghiarizării, atât cea cu reuniunea dela Clușiu, cât și cea pusă în lucrare de faimosul Nagy Sandor, președintele actual al oficiului orfanal.

După raportul obișnuit al viceșpanului se ridică

FOILETONUL.

Poporațiunea română și recensământul poporațiunii dela începutul anului 1881.

Dela anul 1798, de când a apărut opul Englesului Malthus: „Essay on the principle of population“, în care s'a propagat mai înainte doctrina, că omenirea se înmulțese în proporțiune geometrică, er condițiunile de existență se sporesc numai în proporțiune matematică, de atunci — și mai cu s'eu dela anul propășirii belgianului Quetelet, 1835 încoe — studiul statisticii preste tot și în special cel privitor la poporațiune a luat un avânt deosebit, așa încât astăzi acest ram al științei a ajuns a fi un barometru adevărat politic și economic.

Adevărat, că ipoteza lui Malthus nu pre este dovedită. Așa d. e. Bertillon în „Revue Scientifique“ din anul 1877 a demonstrat chiar contrariul arătând, că poporațiunea Francei, în cele șee decenii dela începutul acestui secul în proporțiune cu răspândirea culturii și cu înmulțirea averii, a rămas staționară. Însă și Malthus are încă drept, pentru că există și tendința ca poporațiunea să crească în proporțiune geome-

trică. Presupunându, că o părechia de omeni, în periodul de 18—42 ani al unei femei, când această este capabilă de concepțiune, da viță la șee copii care împreună cu urmașii lor nasc tot cam șee șee, atunci locuitorii unei provincii, în decurs de 150 ani, dela un milion s'ar înmulți până la circa 80—100 milioane. Esemple sunt și în vechime; așa înmulțirea Judeilor, care și astăzi sunt destul de spornici; er în timpul mai nou ne dau esemul Statele-Unite din America. D'era abstrăgându dela aceea, că scrutarea proporțiunii, în care și a cauzelor pentru care crește, s'eu eventual chiar descresce poporațiunea unui stat ori a unei națiuni, este foarte interesantă: mai este încă de mare importanță faptul în sine, ca să șim din când în când de câtă poporațiune dispunem, între ce împrejurări și care sunt relațiunile statistice ale aceleia.

Din punctul de vedere politic este de mare însemnătate poporațiunea unei națiuni, pentru că decă luăm în considerare, că armata se compune din poporațiunea țerei s'eu a națiunii respective, relațiunile populaționistice sunt de mare influență la lucrările de apărare, deoarece — mai cu s'eu în ziua de astăzi, când puterea armată chiar și pe lângă cele mai mari sacrificii bănesci, foarte anevoii se poate revira din poporațiunea țerilor streine — dela numărul brațelor indigene sănătoșe și vâjose at'ernă în m'ăsura preponderantă,

ca un popor în momentele critice să fie capabil să se apere contra atacurilor amenințătoare.

D'era să retăcem celelalte considerațiuni, nu este mai puțin însemnată poporațiunea din punctul de vedere economic, pentru că ea este valoarea și capitalul cel mai prețios, de care poate dispune o țară. Scriitorii englesi au făcut chiar și calculul, că d. e. un lucrător de câmp în etate de 15 ani are valoare de 1920 fl., în etate de 20 ani de 2340, și în etate de 25 ani de 2460 fl. Prin urmare luând etatea mijlocie, care la noi trece cu ceva preste 25 de ani, un milion de lucrători de câmp este egal cu colosalul capital de 2460 milioane fl. Acum ne putem închipui, cu cât mai mult trebuie să ajungă un lucrător activ, inteligent și industriș dibacu etc. Apoi între toate acestea nu trebuie să trecem cu vederea, că cu creșterea poporațiunii crește puterea de asociere, puterea de apărare; crește productivitatea economică, se răspândește cultura în general și — mai pre sus de toate — se întărește, convingerea despre existența și misiunea specială națională.

* * *

Aceste sunt punctele de m'ancare, care mi-au dat impulsione pentru compunerea articolului prezent, în care ce atinge poporațiunea română, despre care în special

Nagy Sandor, spre a-și ceti și elu raportul. Intre multe altele densusul se plânge, că atâtu oficiele comunale câtu și privații, chiar după mai multe urgitar, își trimitu rapoartele lor târziu, vrându prin acesta a scusa restanțele. Adv. Romanu intră pe Nagy Sandor, deă este adeverat, că densusul corespondăz atâtu cu oficiele câtu și cu privații din comitatul în limba maghiară. La acesta Nagy Sandor răspunde afirmativ. Atunci d. Romanu constată că numai acesta pte se fie cauza, că oficiele și privații nu răspund la timp, deorece li-se trimitu și se ceru dela ei hârtii în unguresce, care limbă n'o înțeleg. D. Romanu provocă pe Nagy Sandor, ca se scrie românesce în sensul legi sêu decă nu scie se-și dea mai bine demisiunea. Aici fu întreruptu vorbitorul de d. fișpanu cu observarea, că d. Romanu nu e chematū a interpreta legea.

Voindū a face și protopopolu Traianu Mețianu din Zărnesci o propunere în privința limbei, fișpanul ilu provocă a-și da propunerea în scrisu, ceea ce a și făcutu. Acesta propunere cere stricta observare a legi de naționalitate dela 1868 și respectarea limbei române în administrațiune.

Intre altele s'a adusū în desbatere și apelul reuniuni de maghiarisare din Clușiu adresatū comitatului Făgărașu. Celu dintēiu vorbitoru a fostu d. adv. Duvlea, care a propusū se nu se ia spre sciința acestu apelu și adunarea se trecă la ordinea țilei peste elu. Ungurii și Jidovii însă au stăruitū se se ia spre sciința acestu apelu și rezultatul vi-lō putei închipui, deorece noi Români am fostu în minoritate. Observu însă cu satisfacțiune, că toți membrii români, împreună cu vre-o trei dintre funcționarii români mai tari de ângeru, au votatū cu noi pentru propunerea d-lui Duvlea.

Dér tristū este și rămâne, că n'amū pututū reuși a respinge insinuația vătămătoare a celor din Clușiu.

Viindū la rândū propunerea d-lui Mețianu, acesta după ce vedū că Români suntū în minoritate și-o retrase, rezervându-și a-o supune desbaterei corpului reprezentativu județēnū în adunarea generală viitoare.

În fine observu, că în loculū rēposatului perceptoru comitatensū Cipu s'a alesū controlorulū Negrea, rămândū a se împle mai târziu și vacanța ce s'a deschisū prin acesta în postulū de controlorū.

Incheiu d-le Redactoru, accentuândū, că Brănenii și Zărnescenii s'au prezentatū completū la adunare, care esemplu ar trebui să-lū imiteze și ceilalți din comitatul. Căpitanii se nu dormă, căci pierē țera Oltului.

Valea Borgoului 19 Maiu.

Ciangăii peritori de fōme. Puternicii țilei susū la Peșta chiuescū și banchetēzā, ridică orașe, arangează expozițiuni și vērșā banī din visteria statului cu sute de milioane exclusivū numai pentru scopuri maghiare și pentru de a satisface numai și numai vanei ambițiunii maghiare, precândū naționalitățile nemaghiare și massa poporului o lasă se se spulbere în lipse și în cele mai mari neajunsuri.

Clușienii întemeiază societăți de maghiarisare și magnații lor se întrecū de a contribui cu obolulū lorū la aceste societăți, pe când Ciangăii, carne din carnea lorū și sânge din sângele lorū, morū de fōme dealungulū drumurilorū dela Panciova la Bucovina, fără de-a le întinde cineva mână de ajutorū.

Mai în țilele trecute întēlnii cerșindū dealungulū satelorū borgovene câteva familii de Ciangăii de aceia aduș cu mare alaiu — mai în anulū trecutū — în Canaa-

nulū ungurescū ca se-i fericescă, și cari, fericitū de conaționalii lorū de-i ustură pislea, se reintorcū acum erāși la vetrile părăsite dintre „Olahi“.

O stare mai deplorabilă, decâtū în carea se aflau acele nefericite familii de Ciangăii, nici că se pte barami presupune. Golī ca napulū, numai în pielea pirlitā de arșița sōrelui, desculți, cu capetele gōle, chinuți de suferință, lāngeți de fōme. încātū abia mai puteai se scoți vorba dintr'ânsii, — îi vedeai cerșindū pe la ușile Românilorū, pre la ușile acelora, cărora decând trāescū cu puternicii țilei într'o țērā numai bine nu le-au voitū și pre cari decă arū putē într'o lingurā de apă i-arū sorbi. Dar Românul e mārinosū și bunū creștinū, trece cu vederea nedreptățile, rēsplătesce rēulū cu bine! Cu brațele deschise i-au primitū în casele lorū și i-au ospetatū pre acei nefericiti bātuți de sōrte, ba ce e mai multū inteligența română din B. Prundū din dinarulū sêu a contribuitū se le dea banī de cale și se plătescā trāsurile ce i-au trecutū în Bucovina.

Și ore cum sciu Ungurii rēsplăti această mārinositate romānescă!?

Comitele supremū br. Bánfy Dezsō erī înainte de prānđū a visitatū scōla română din Borgo-Prundū. În tōte clasale a lāsātū se-i esamineze pe pruncii din limba maghiară, se vedă ce progresū au făcutū.

Presentându-i-se chorulū învățatorescū între, altele a amintitū: Că a picatū preste dēnsii fără veste, dar nu din îndemnulū propriu, ci la însărcinarea ministrului, apoi că a fostū mulțamitū cu ordinea ce a aflat-o, precum și cu răspândirea din limba maghiară, numai se înțelege că ar mai avea și unele observări de făcutū.

Cari vorū fi acele observări, nu a voitū a le spune, dar de sigurū și le va trimite în scrisū; în totū casulū numai în favorulū nostru nu vorū fi...

După prānđū în trecere cătrā Bistrița s'a opritū d. baronū și prin B. Dioseni, ca se fericescă pre unū notarū, — nu de alta, ci pentrucă e Românū. — d—

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alū „Gaz. Trans.“)

Budapesta, 22 Maiu. — Membrii consiliului comunalū vienesū au visitatū erī sērā opera. Unii au plecatū cu trenulū de a sērā, ceilalți părăsirā Budapesta ađi diminețā!

Paris, 22 Maiu. — Starea sănătății lui Victorū Hugo merge totū mai rēu. Pațientulū a căđutū într'o apatiā completā.

DIVERSE.

Victorū Hugo. — Se scrie, din Paris: În camerā s'au așteptatū ađi în 18 cu mare încordare scirile despre starea lui Victorū Hugo. Odatā se aude că-i merge fōrte rēu și că nu mai e speranță, altā datā se exprimā speranța că va scāpā. Astāđi poetulū bolnavū, după ce i-ar fi venise se se inee, țise: „Ce greu este a muri; cu tōte că eu sunt gata!“ Când se sēmte ceva mai ușorū Hugo vorbesce fōrte multū. Erī a istorisitū reminiscințe din juneța sa, deodată a încetatū și a începutū a recitā o poesiā spaniolā. Elū este în tōte mințile. După amēđi esclamā earāși: „Multū îi mai trebuie morții până se vinā, prea multū!“ După aceea declamā versulū „C'est ici le combat du jour et de la nuit“ (eatā că a sositū lupta

intre ți și nōpte.) Mai târziu s'a ocupatū de sōrtea nepoților sēi, care de altmintrea este asigurată. Spre sērā ministrulū-președinte și toți ministrii au visitatū pe bolnavulū poetū. Înaintea porții lui Hugo se aflā multī lucrătorī și așteptā cu nerăbdare scirea despre starea lui. Asupra decursului bōlei lui Hugo se publicā mai multe buletine pe țil.

**

Banditulū Șogorū. — Cetimū în Națiunea de Joi: Banditulū Șogorū, care aruncase spaima în județele Ialomița, Ilfov și Vlașca, și care mai țilele trecute a fostū prinsū, după ce i se trimisese mai multe glōnțe în pieptū a muritū erī nōpte în spitalulū Colțea, în urma unei violente emoragii interne. Înainte de a apucā drumulū pădurei, Șogorū fusese argatū la unū arēndașū din Ialomiță adeveratulū lui nume fusese Cātana. La începutū, pusū sub căpitania altuia, Șogorū fu condamnatū la 5 anī închisōre. Când căpitanulū sêu fusese impușcatū, într'o luptā cu călărașii cari ilū urmāreau, Șogorū deveni elū însuși căpitanulū unei numeroase bande. Sătenii nu erau tocmai dușmanii lui Șogorū, căci de multe ori când elū jefuia pe câte unū proprietarū sêu arēndașū mai chiabur, împărția prada cu cei mai nenorociți dintre săteni. Aspirațiunile lui erau de a imita pe vechii haiducī, și mai cu sēmā pe Tunsulū. Până în cele din urmă momente ale vieții lui, Șogorū își arēta părerea de rēu că a căđutū prea ușorū în mânăle poterei, ar fi doritū ceva dramaticū care se isbescā imaginațiunea. În parte, procurorulū i-a îndeplinitū dorința, celū puținū la mōrte: Șogorū a muritū cu lanțurile de picioare și cu sentinela la capulū lui. Câte-va ore după ce elū nu mai dēduse nici unū semnū de viață, sentinela totū se plimba pe lângā patulū de mōrte. Erī i s'a făcutū autopsia.

**

Trei sute de anī de muncā silnicā. — Ori cine dorește se fie liberū, prin urmare nu trebuie se ne mirāmū de încercările de evadare ale condamnaților, chiar la Numea. Rarū se întēplā, ca unū condamnatū la muncā silnicā în această colonie penitenciarā se nu caute se fugā; de cele mai de multe ori aceste încercări nu isbutescū. Condamnatulū Lehaille era înainte consiliului de rēboiū, elū își propuse se fugā în Australia. Acesta era singurulū mijlocū de a fi liberū, căci cei 260 anī de muncā silnicā ce trebuia se-i facā nu 'i dedeau nici o speranță de a mai fi liberū. Judecātorii condamnaserā la 40 anī de muncā silnicā, pe acestū colecționarū de condamnațiuni, cari făcēu în totalū 260 anī și cu cei 40 de acuma făcēu nici mai multū nici mai puținū decâtū 300 anī.

BIBLIOGRAFIA.

Scōla practicā, magazinū de lecțiuni și materii pentru instrucțiunea primară de Vasile Petri în Năsēudū, deschide prenumerațiune pentru tomulū II cu 3 fl. pe anulū întregū. Numērulū 1 pre Aprile a apărutū deja și conține: Catechete scolare: I. Despre D-șeu. — Șōrecele, lecțiune din Invēțāmēntulū intuitivū. — Tractarea bucății de lecturā „Șōrecele șiretū“ din „Nou Abecedarū romānescū“ de V. Petri. — Din calcululū elementarū, lecțiuni esecutate în chipū monograficū pe basa figurilorū numerale. — Primele lecțiuni de geometriā. — Bibliografiā.

Prenumerațiunile se facū la redacțiune în Năsēudū (Nassod, Transilvania).

Editorū: Iacobū Mureșianu.

Redactorū responsabilū: Dr. Aurel Mureșianu

și din punctulū de vedere statisticū voiu tracta în cele următoare.

I.

Mai înainte de tōte — deși cu durere — avemū se constatămū, că datele statistice demne de tōtā credința, despre populațiunea română din regatulū ungarū ne lipsescū chiar și în țiuva de astāđi; prin urmare, datele, cari le vomū înșira mai josū, suntū mai multū eflusulū unei combinațiunii presuntive.

Benkō ne spune, că pe la an. 1761 numērulū Romānilorū transilvāneni era de 547,243, când pe la an. 1766 numērulū celorlalți locuitorī ai Transilvaniei n'a fostū mai mare decâtū 392,190, așa că pe acelū timpū între vre-o 939,433 locuitorī ai Transilvaniei, Romāni au fostū reprezentați cu majoritatea absolutā de 56,92, putemū țice: 57%.

La a. 1850 se da cu socotēla, că în Transilvania între 2.055,645 locuitorī arū fi fostū Romāni 1.220,901 = 59,74%.

Abia pe la a. 1856 aflāmū unele combinațiuni despre întrēga populațiune română din regatulū ungarū, pe basa cărora se țice, că atunci numērulū Romānilorū ar fi fostū în Transilvania de 1.286,039, în părțile ungurene de 1.171,676, în granița militarā de 140,826, și în Croația 50, — totalū: 2,598, 591, adecā mai 2,600,000.

Imparțialulū Ficker, pre la an. 1869, ne dā următoarele cifre despre populațiunea română din regatulū ungarū, și anume: în Transilvania 1.200,400, în Ungaria propriu țisā 1.300,800, în granița militarā 147,000, în Croația 200, — totalū: 2.647,400 Romāni.

Scăderea populațiunii române din Transilvania, ce o aflāmū în datele acestui scriitorū față cu datele din 1856, rezultā din alipirea unorū ținuturi (cele patru comitate mārghinașe) de ale Transilvaniei cătrā Ungaria, pe când în realitate populațiunea română a așa țisei „Transilvaniei istorice“ pe la finea anului 1869 a trecutū peste cifra de 1.300,000, ceea ce decā o comparāmū cu datele lui Benkō, ne pare că de la finea anului 1761 până la finea anului 1869, adecā în decursū de 108 anī, populațiunea română a Transilvaniei ar fi crescutū cu 752,757 = 137,52%, de unde apoi amū putē deduce, că în populațiunea română din marele principatū alū Transilvaniei, chiarū și pe lângā condițiunile atâtū de nefavorabile dintre anii 1761—1869, încā este tendința ca totū la celū puținū 78-54 anī se se duplice.

Dar această creștere nu este așa favorabilā, decā luāmū în considerare că d. e. populațiunea Germaniei se duplicā la 60, a Rusiei la 50, a Angliei la 48 și a Statelorū-Unite americane la 23 anī.

În țerile apārținētoare corōnei ungare pe basa art. de lege III din 1869, abia la 3 Ianuaru n. 1870 a în-

ceputū a se face unū recensēmēntū (conseriere) esactū alū populațiunii după starea dela 31 Dec. n. 1869. Însē în ceea ce atinge numērulū populațiunii române, din această conseriere chiarū așa n'amū profitatū nimicū, precum n'amū profitatū din conserierile de pe timpulū împēratului Iosifū alū II sêu din cea dela a. 1857 de pe timpulū absolutismului austriacū, din simpla causā, că rubrica de naționalitate nici chiarū cu ocaziunea conserierii din 1870 n'a fostū admisā. Numērulū naționalitățilorū cu acea ocaziune l'a compusū consilierulū ministerialū și șefulū oficiului statisticū regnicolarū Keleti pe basa proporțiunii copiilorū de scōlā. Pe această basā s'a statoritū, că numērulū Romānilorū din regatulū ungarū la începutulū anului 1870 ar fi fostū de 2.610,280, ceea ce ușorū se pte înțelege că nu este esactū din modulū arbitrarū, prin care s'a scosū acelū calculū. Acesta o recunōsce în statisticā chiarū și decedatulū profesorū dela universitatea din Peșta Konek, care mai bucurōsū primesce datele lui Ficker decâtū cele ale lui Keleti.

(Va urma).

